

ULOGA DRŽAVE U UREĐENJU INSTITUCIONALNOG I PRAVNOG OKVIRA PRAVA KONKURENCIJE U NEKIM RAZVIJENIM DRŽAVAMA I U BOSNI I HERCEGOVINI

ROLE OF THE STATE IN THE REGULATION OF THE INSTITUTIONAL AND LEGAL FRAMEWORK OF THE LAW OF COMPETITION IN SOME DEVELOPED STATES AND IN BOSNIA AND HERCEGOVINA

Zijad Hasić

Pravni fakultet Univerziteta u Travniku, Bosna i Hercegovina

SAŽETAK

U svijetu traju procesi globalizacije u kojima se nužno nameće potreba osiguranja postojanja funkcionalnog svjetskog tržišta, a u svakoj državi izgrađuje se jedinstven ekonomski prostor, koji treba osigurati zdravu ekonomiju i prosperitet stanovništva. Na domaćem i svjetskom tržištu nalaze se brojni subjekti koji u međusobnim odnosima koriste sva sredstva da bi jeftinije, bolje i više osigurali sredstava za sebe. Ali, da bi ekonomski subjekti fer i pošteno, kroz zdravu konkurenciju, osigurali utakmicu koja će polučiti kvalitetniju robu, bolje usluge, manje cijene i bolji prosperitet naroda, država mora stvoriti funkcionalan sistem. Taj sistem mora imati pravne norme kojim će urediti te odnose, te stvoriti institucije koje će pratiti da ih subjekti i poštuju. Kroz historijske primjere SAD, Evropske Unije i nekih drugih razvijenih država, vidljivo je da je ta aktivnost počela u XIX stoljeću, te se uporno i strpljivo izgrađivala do danas. Danas, međunarodna zajednica je stvorila solidnu osnovu pravnih normi za uređenje prava konkurencije, a i regionalno (Europska Unija) i u svakoj pojedinačno državi ima dovoljno funkcionalnih institucija da prate provođenje normi prava konkurencije.

Bosna i Hercegovina je dio svijeta i dio zajedničke Evrope i njenog tržišta. Kao međunarodno priznata država, ona izgrađuje takav jedinstven ekonomski prostor i donosi potrebne norme konkurencijskog prava, koje će osigurati zdravu konkurenciju ekonomskih subjekata. Njene institucije, prije svega Konkurencijsko vijeće Bosne i Hercegovine, pratit će i sankcionirati sve one koji to pravo budu kršili.

Ključne riječi: država, pravo konkurencije, jedinstveni ekonomski prostor, tržište, institucije, globalizacija.

Key words: State, law of competition, unique economic space, market, institutions, globalization.

ABSTRACT

The processes of globalization prevalent in the world today forces the need to ensure a functional world marketplace, given that in every country a unique economic space is being built, that needs to ensure a healthy economy and the prosperity of the populace. On the domestic and the world marketplace there are numerous subjects, which in international relations utilize all means available to insure gains for themselves as cheaply, in better ways and in as large quantities as possible. In order for the economic subjects to, in a fair and honest manner, through healthy competition insure an "even playing field" that will yield an end product of higher quality, better services, smaller prices and a better outlook for the people, the state must create a functioning system. That system must have legal rules with which it shall regulate those relations and must create institutions that the state will oversee the implementation of and the adherence to by the subjects in question. Through historic examples of the United States, The European Union, and some other developed countries, it is visible that this activity began in the 19th century, and has since, through perseverance and patience been built up to its position in the present day. Today, the international community has created a solid foundation of legal rules for the regulation of the law of competition, and regionally (as is the case with the European Union, for example) and in each individual state there is enough functioning

institutions that can follow the implementation of the norms of the law of competition.

Bosnia and Hercegovina is a part of the world and a part of the common Europe and its marketplace. As an internationally recognized state, she is in the process of building one of those unique economic spaces and is bringing about the necessary rules of competition law that will insure a healthy competition of its economic subjects, and her institutions, before all the Competition council of Bosnia and Hercegovina, shall oversee and sanction all those who are in breach of these rules.

1. UVOD

U posljednjih nekoliko stoljeća nacionalne države su ušle u skokovite promjene svojih međusobnih odnosa. Kako se mijenja tehnologija, tako se oslobađaju i druge ljudske snage, kao što su ekonomske, obrazovne, političke i sl. To je sve dovelo do procesa političkog, ekonomskog, kulturnog i drugog preobražaja svijeta i približavanja država. Velike migracije ljudi, kako turista, ekonomskih migranata i ratnih izbjeglica, kretanje kapitala, robe, usluga i ideja stvaralo je slabljenje granica nacionalnih država i otvaralo ih međusobno. Prestanak i nestanak nekih država (npr. bivšeg SSSR-a, Čehoslovačke i bivše Jugoslavije), a nastanak drugih država i širih ujedinjenih regija (npr. Evropska unija), kao i nastanak raznih drugih oblika organiziranja, proizvod su tih procesa globalizacije.

Na takvom globalnom planu, kao i na unutarnjim ekonomskim prostorima i tržištima, vodi se bespoštedna borba između ekonomskih učesnika za pribavljanje profita i za opstanak na tržištu. Svi subjekti se rukovode istim ciljem: proizvesti bolje, više i jeftinije, što predstavlja osnovni zamajac svake ekonomije. Konkurenti na tržištu žele nadmašiti jedni druge, pa svi žele što više unaprijediti svoje poslovanje, kako bi opstali na tržištu

Zdrava tržišna konkurencija, onakva kakva je potrebna svakoj ekonomiji, naslanja se na efikasno državno djelovanje koje treba imati sljedeće osobine:

1. stvaranje sveobuhvatne i jasne zakonske regulative (normativni okvir) kojom se reguliraju odnosi konkurencije;
2. obrazovanje, obučavanje i djelovanje institucija i tijela (institucionalni okvir) koja prate, kontroliraju i kažnjavaju nedopušteno antikoncekurencijsko ponašanje;

3. izgradnja objektivnog i informiranog javnog mnijenja koje će nadzirati konkurencijske procese;
4. stvaranje objektivnih, transparentnih i prihvatljivih kriterija da svako ko ima interes može ući na tržište i tržišno djelovati;
5. osiguranje drugih neophodnih uvjeta za odvijanje tržišne utakmice, jačanjem infrastrukture kroz podsticanje i obrazovanje drugih tijela i uvjeta za odvijanje konkurencije.

Sve je to uticalo na stvaranje posebnog prava, prava konkurencije, koje se definiše kao skup pravnih normi koje uređuju procese proizvodnog i trgovačkog natjecanja, u kome suparnici nastoje boljim sredstvima i metodama proizvesti moderniji, kvalitetniji i jeftiniji proizvod, te ga pod povoljnijim uvjetima i boljom reklamom, plasirati ili pribaviti, prodati ili kupiti na dostupnom tržištu.¹³

Konkurencija može biti između proizvođača istih ili različitih proizvoda, među kupcima iste ili različite robe, vršenja usluga ili radova, te između kupaca kao ekonomskih subjekata koji, koristeći različita sredstva, utiču na ponudu i potražnju, jedno od osnovnih tržišnih zakonitosti.

U globaliziranom svijetu država podstiče konkurenciju. Konkurencija se javlja sa sve većom ulogom u podjeli rada, kako proizvodnje, tako i vršenja usluga i izvođenja radova. Ona znatno pridonosi razvoju proizvodnih snaga, na način da se unapređuju sredstva za rad. To ima odjeka i na same proizvođačke odnose i unapređenje proizvodnje, te zadovoljavanje različitih potreba građana. Globalno, zdrava konkurencija utiče na povezivanje proizvođača i kupaca, kako na lokalnom, tako i na međunarodnom, tržištu.

U doba globalizacije država i svijeta, svi vidovi konkurencije podjednako zahvataju sve zemlje i pozitivno utiču na njihov tehnološki, privredni, kulturni i opći društveni razvoj.

¹³ Opširnije: Grupa autora, Pravni leksikon, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 2007. str. 606.

2. HISTORIJSKI OSVRT NA STVARANJE INSTITUCIJA I PRAVA KONKURENCIJE

Prva država koja je uočila opasnost nekontroliranog odvijanja ekonomskih procesa liberalnog kapitalizma (*"laissez faire"* - slobodne ruke) su Sjedinjene Američke Države (SAD), koje su već krajem XIX stoljeća bile primorane donijeti norme za uređenje konkurencije (anti-trust prava). U tom periodu pojedini učesnici tržišta su se udruživali u posebna privredna udruženja, trustove.

Kartel ili trust je kombinacija nekoliko firmi u kojoj se subjekti nisu spojili i utopili međusobno, već djeluju jedinstveno, kao jedno tijelo pri obavljanju određenih aktivnosti kao što su: određivanje zajedničkih cijena proizvoda koje trust proizvodi i nadziranje proizvedene količine pojedinih subjekata trusta. Kartel je specifičan *oligopol* u okviru koga proizvođači, umjesto da pravedno konkurišu, ulaze u proces otvorene saradnje.

Tako se karteli shvataju kao sporazumi između različitih proizvođača u cilju slijedenja zajedničkih pravila ponašanja, tj. sistema obostrano i slobodno prihvaćenih obaveza. Na taj način otvara se mogućnost trustovima da mogu djelovati monopolski i unutar trusta, kao i prema drugim učesnicima. U periodu od 1870-1880 godine, formiran je u SAD veliki broj trustova u važnim privrednim granama svake države SAD (željeznica, čelik, duhan, nafta i sl.).

Inspirirana ovim procesima Vlada SAD je morala donijeti određene konkurencijske (anti-trust) norme, jer su na američkom tržištu počeli djelovati štetni procesi koji su gasili neke subjekte, a druge štitili. *Proces Standard Oil-a* pokazao je da je ova firma, vlasništvo Johna D Rockfeller-a, od željeznica nedozvoljeno tražila smanjenje troškova transporta na iznos transportne tarife, što je omogućilo Standard Oil-u da smanji cijene nafte, a što nisu mogli uraditi ostali dobavljači. Do 1882. godine iz konkurencije je izbačen veliki broj dobavljača. Nakon tih aktivnosti, Standard Oil stvara trust u koji "ulaze" svi oni koji su na tržištu nafte ostali i opstali. U to doba trust je, dobivši moć, zatvarao rafinerije, podizao cijene, ograničavao proizvodnju nafte i sl. kod svojih članica u trustu, samo je jačeo Standard Oil.

Ova dešavanja natjerala su Vladu SAD da donese norme kojim će se urediti odnosi na tržištu. Donosi se **Šermanov zakon (Shermans Act-26. Stat. 209 (1890))** koji je usvojen 1890. godine. Zakon je imao dva dijela, dvije snažne poruke, koje su jasno definirale antimonopolsko ponašanje i to:

1. dio – svaki ugovor kojim se udružuje u oblik trusta ili drugi oblik, a s namjerom urote radi ograničenja trgovine ili prometa među državama USA ili s inostranstvom, proglašava se nelegalnim;
2. dio - svaka osoba koja bi mogla ostvariti monopol ili pokušati steći monopol ili planira urotu s drugom osobom ili više njih, s namjerom da stekne monopol nad bilo kojim dijelom trgovine ili prometa među državama SAD-a ili sa inostranstvom, bit će smatrana odgovornom za prekršaj ili ako bude proglašena krivom, bit će kažnjena novčanom kaznom do 5 hiljada \$ ili kaznom zatvora do jedne godine ili sa obje navedene kazne. Odluka je u diskrecionom pravu suda.

Iako je Šermanov zakon obuhvatao širok dijapazon subjekata tržišta i učinioca kršenja konkurentskih normi, on je u nekim svojim dijelovima bio nejasan, prebacio je obavezu na sudove i bio je blag (nije bio izričit u zabrani monopola), on je kasnije zamijenjen Klajtonovim aktom - Clayton Act (38 Stat. 730 (1914)) donesenim 1914. godine, a amandmanski promijenjenim 1950. godine.

Slučajevi *American Tobacco* i *US Steel* pokazali su složenost monopolskog položaja subjekata.

U slučaju "*US STEEL*" iz 1920. godine, Vrhovni sud SAD-a u presudi je konstatirao da je US Steel (firma za proizvodnju i distribuciju čelika) po strukturi monopolist, ali nije bio u izvedbi u svom ponašanju. Ona se nije bavila nefer poslovanjem i nije kršila antimonopolski zakon, pa nije ni osuđena da bude razbijena na manje subjekte. Ipak, ona je pomogla da se norme anti-trust prava (konkurencijskog prava) dograde.

Klajtonov akt (Clayton Act (38 Stat. 730 (1914)) je proglasio nezakonitim četiri specifična monopolska djelovanja:

1. diskriminacija u cijeni, odnosno kad se ista dobra prodaju različitim kupcima po različitim cijenama
2. Vezujući ugovori u kojima se kupac mora obavezati da će poslovati samo i isključivo sa jednim prodavcem i da neće kupovati ta dobra od njegove konkurencije
3. međusobno povezano rukovodstvo kod kojih su članovi upravnih odbora u dvije ili više firmi isti
4. Kupovanje dionica konkurentske firme kada je svrha te kupovine da se smanji konkurencija.

Od institucija koje su se specijalizirale za ovu oblast posebno treba istaknuti Federalnu trgovinsku

komisiju, osnovanu **Zakonom 1914. godine**, koja se bavila slijedećim problemima konkurencije: nefer metodama konkurencije, prevarantskim aktivnostima ili praksom, bez obzira da li to ima ili nema uticaja na konkurenciju.

Najnoviji slučajevi: *Alcoa (ALCOA (Aluminium Company of America), IBM-a iz 1982., AT&T iz 1982. i Wal-Marta 1995., kao i Gencor Ltd. v Commission (case T-102/96 iz 1999. 5C.M.L.R. 1076) i General Electric/Honeywel (Case comp/M.2220 Commission Decision 3. July 2001, pokazuju daljnu profinjenost ove problematike kroz profinjenost ponašanja subjekata tržišta i njihove borbe za profit, te kršenje prava konkurencije, a što će državu tjerati na veći oprez i daljnu normativnu dinamičnost.*

3. IZGRADNJA INSTITUCIJA I KONKURENCIJSKOG PRAVA U EVROPI

Proces izgradnje konkurencijskog prava u Evropi kroz stvaranje pravnih normi i osnivanje adekvatnih insitucija tekao je u više pravaca.¹⁴ Zemlje Europe izgrađivale su svoje vlastite sisteme borbe protiv nelojalne konkurencije, a nakon otpočinjanja procesa integracije, institucije Europske unije su izgrađivale i zajedničke norme i insitucije. Raznolikost ekonomske razvijenosti, te političkih, kulturnih i drugih pravaca razvoja uticali su i na politiku stvaranja prava konkurencije i stvorili različita gledišta.

“Individualistička filozofija slobodnog tržišta i konkurencije je u temeljima EZ i ukoliko na njoj počiva zajedničko-jedinstveno-unutarnje tržište Zajednice” ističe se u knjizi Nevenka Misite.¹⁵

Ali, zemlje Evrope, kao i Japan, koje su izišle iz II svjetskog rata i počele izgrađivati svoja tržišta i ekonomiju, uočile su neophodnim urediti odnose na tržištu. Uticaj SAD u Zapadnoj Njemačkoj u izgradnji zemlje kroz Maršalov plan osjetio se i u ovoj oblasti. Uočeno je da brojni karteli, posebno u industriji uglja i čelika, mogu imati elemente kršenja zdrave konkurencije.

Godine 1957. šest evropskih država potpisalo je **Ugovor iz Rima** i kreiralo Evrpsku Ekonomsku Zajednicu (EEZ). Bio je to nastavak procesa započetog 1951. godine, kada je ustanovljena Evropska zajednica za ugralj i čelik **Ugovorom u Parizu**. Članovima 85. i 86. (kasnije prenumerisano

¹⁴ Evropski sistem prava konkurencije zasniva se na velikom broju različitih normi, različitih država, različitog ekonomskog razvoja i različite ekonomske tradicije.

¹⁵ Misita Nevenko, *Osnove prava zaštite potrošača Evropske zajednice, Pravni centar Fond Otoareno društvo Bosne i Hercegovine*, Sarajevo, 1997. str. 50.

u čl. 81. i 82.) Ugovora iz Rima ugrađene su odredbe o pravu konkurencije.

Amsterdamskim ugovorom iz 1997. godine mnoge odredbe Ugovora iz Rima su promijenjene ili prenumerisane.

Administraciju konkurentskog prava u Evropskoj uniji vodi **Evropska komisija**, u skladu s postojećim pravom. U kontekstu EZ pravila koja reguliraju antikonkurencijske soprazume i djelovanja (karteli i drugi oblici sporazuma), u skladu s članom 81. Ugovora o EZ, kao i pravila koja zabranjuju zloupotrebu dominantnog položaja u skladu s članom 82. Ugovora o EZ, zajedno se nazivaju **antimonopol**.

Izgrađeno na dobriim osnovama, uz insitucionalnu podršku organa Evropke Unije i dobar rad Evropske komisije, evropsko pravo konkurencije je postalo glavni svjetski model.¹⁶

Sušтина konkurencijskog prava Evropske unije je u čl. 81. do 89. (ranije 85. do 94.) Ugovora iz Rima, u kojima su istaknuta četiri principa, i to:

1. zabrana zajedničkog djelovanja subjekata na sprečavanje, ograničenje ili narušenje konkurencije na zajedničkom EU tržištu
2. zabrana zloupotrebe dominantne pozicije unutar Zajedničkog tržišta
3. nadgledanje pomoći dodijeljene od zemalja članica a prijeti se narušenju konkurencije
4. Liberalizacija određenih sektora u kojima su javna ili privatna preduzeća dosad bila monopolistički postavljena (telekomunikacije, transport, energija i sl.)

Najvažniji članovi Ugovora su:

- Član 81. (raniji član 85.) Ugovora o EZ koji se primjenjuje na sve sporazume koji imaju nužnu posljedicu sprečavanje, ograničavanje ili narušavanje konkurencije. On zabranjuje, kao neuskладivo sa zajedničkim tržištem, širok spektar sporazuma i odluka između preduzeća i udruženja i njihovih djelovanja, jer takvo ponašanje može imati ograničenje ili iskrivljenje konkurencije unutar zajedničkog tržišta. Član 81. Ugovora o EZ predviđa da su sporazumi i odluke koje su predmet zabrane automatski ništavni.

- Član 82. (raniji 86.) Ugovora o EZ zabranjuje kao neuskладivu sa Zajedničkim tržištem bilo kakvu zloupotrebu dominantnog

¹⁶ Opširnije: Andreas F. Lowenfeld, *International Economic Law*, Oxford Uviversity Press, New York, 2003. p.345.

položaja od strane jednog ili više poduzeća unutar Zajedničkog tržišta.

U provođenju ovih članova, koji su se izgradili kao principi, Evropska komisija radi na uspostavi pomoći evropskim preduzećima u adaptaciji na novu globalizaciju, iskorištavanje konkurentne prednosti za prelazak na politiku znanja, promociju održivog razvoja industrije i smanjenje vremenskog zaostatka u vezi ponude i potražnje na tržištu.

Evropska komisija je izvršno tijelo Evropske zajednice (Evropske unije) koje široko primjenjuje pravila 81. do 89. Ugovora. Djelujući na uređenju odnosa na Evropskom ekonomskom prostoru, ona osigurava njegovu otvorenost i zdravu konkurenciju njegovih učesnika. Ona osigurava nesmetan ulazak na tržište i svima jednak pristup tehnologiji svakog subjekta koji izrazi želju, te osigurava jasnu informiranost o cijenama. Unutar Evropske komisije djeluje **Generalni direktorat za konkurenciju** (Directorate Generale for Competition).

Institucionalno, osim Evropske komisije u sistemu uređenja odnosa prava konkurencije nalazi se i **Evropski sud pravde** kome pomaže **Prvostepeni sud**, konstituiran 1989. godine. Ova sudska instanca, koja provodi čl. 81.-89., razmatra prvostepene predmete, sasluša stranke i druge učesnike postupka i donosi prvostepene odluke, a u svom radu može djelovati i protiv Evropske komisije ako ocijeni postojanje njihove greške. Čini ga 25 sudija koji mogu donositi presude ili izvršavati zadatke glavnog zastupnika, a mandat im je šest godina.

Najvrjedniji pravni okvir konkurencijskog prava čini *pravna stečevina (acquis communautaire)* Evropske unije, koja ne predstavlja samo zbir zakona, već i drugih akata koji proističu iz Ugovora. Izuzimanje neke države ili drugog subjekta iz pravne stečevine može biti samo u krajnjem slučaju.

Pravo Evropske unije na polju konkurencije koje provodi Evropska komisija pokriva razne oblasti, a najvažnije su: nadgledanje i kontrola ograničavajućih soprazuma, otkrivanje i procesiranje zloupotrebe sporazuma u tržišnoj ekonomiji, spajanja koja imaju uticaj na konkurenciju i nadgledanje i efektivnu deregulaciju monopola npr. u javnim uslugama.

Osim Evropske komisije u Evropskoj uniji postoje i druge institucije koje se bore protiv subjekata koji krše norme konkurencije, kao što je **Savjetodavni**

komitet, kojeg čine predstavnici zemalja članica. Od drugih važnijih normativnih akata kojim se uređuje pravo konkurencije treba istaknuti Uredbu EZ o kontroli spajanja iz 1989. (izmjene i dopune 1997.) i Amsterdamski sporazum, stupio na snagu 1.5.1999.

Prema Sporazumu, svrha pravila o konkurenciji je osiguranje efikasnog funkcioniranja Evropskog ekonomskog prostora. koje je zasnovano na tržišnim snagama. Od drugih instrumenata treba spomenuti i uredbe, direktive i smjernice.

4. IZGRADNJA INSTITUCIJA I KONKURENCIJSKOG PRAVA U BOSNI I HERCEGOVINI

Slijedeći savremene razvojne imperative i koristeći se iskustvima razvijenih i tranzicijskih zemalja, kao i zemalja u svom okruženju, Bosna i Hercegovina je donijela Zakon o konkurenciji 2002. godine. Pravni osnov jedinstvenog tržišta Bosne i Hercegovine definiran je članom I/4. Ustava Bosne i Hercegovine, u kojem se ističe:

“Sloboda kretanja postoji po cijeloj Bosni i Hercegovini. Bosna i Hercegovina i entiteti neće ometati punu slobodu kretanja osoba, roba, usluga i kapitala po cijeloj Bosni i Hercegovini. Niti jedan entitet neće postavljati bilo kakve kontrole na granici između entiteta.”¹⁷

Temeljem tog zakona, osnovano je Konkurencijsko vijeće Bosne i Hercegovine 1. maja 2004. godine, pa je na taj način, prvi put, na prostoru Bosne i Hercegovine nastala institucija za zaštitu jedinstvenog ekonomskog prostora odnosno tržišta.

Zakon o konkurenciji nije bio usklađen s čl. 81. i 82. Ugovora o osnivanju EZ pa su se pojavili problemi na tržištu. On je pokušao pratiti praksu Evropske unije, njenog zakonodavstva i pravne stečevine, ali se ubrzo osjetilo da se mora bolje prilagoditi. U pokušaju da se donese kompatibilniji zakon, donesen je novi **Zakon o konkurenciji (“Službeni glasnik BiH” 48/05)**, koji je stupio na pravnu snagu 27. jula 2005. godine.

Novi zakon se odnosi na sve oblike sprečavanja, ograničavanja ili narušavanja tržišne konkurencije na teritoriji BiH ili izvan nje ako ima uticaja na teritoriju BiH. Posebno je posvetio pažnju na sporazume kojim nastaju, dijele se, prestaju i stapaju privredni subjekti, te na dominantan položaj pojedinih subjekata i njihovo ponašanje.

¹⁷ Opći okvirni sporazum za mir u Bosni i Hercegovini (Dejtonski sporazum), Aneks IV Ustav Bosne i Hercegovine, član I/4.

Zakon, koji se temelji na principima modernog evropskog tržišnog konkurentskog prava i prakse, pažnju je usmjerio i na pravila i postupke u vezi s konkurencijom između privrednih subjekata, primjenjujući se na sve privredne subjekte, odnosno njihove aktivnosti koje imaju za svrhu ili efekat sprečavanje, ograničavanje ili narušavanje konkurencija na tlu BiH i u inozemstvu ako imaju odjeka na BiH. Osim zakona, pravo konkurencije u Bosni i Hercegovini je regulirano i brojnim podzakonskim aktima.¹⁸

Institucionalna zaštita prava konkurencije ostvaruje se kroz aktivnost Konkurencijskog vijeća Bosne i Hercegovine. Ono je uspostavljeno 2004. godine, kao nezavisno i samostalno tijelo sa sjedištem u Sarajevu koje ima isključiva ovlaštenja u odlučivanju o postojanju zabranjenog konkurencijskog djelovanja. Njegov sastav čini šest članova, od kojih tri imenuje Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, dva člana imenuje Vlada Federacije Bosne i Hercegovine, i jednog člana imenuje Vlada Republike Srpske, a koji imaju status privremenih sudija.

Zadatak Konkurencijskog vijeća je da provodi Zakon i time osigurava unapređenje principa slobodne tržišne konkurencije i sprječava da određeni privredni subjekti imaju nepravedno povoljniji položaj u odnosu na druge. Na taj način Konkurencijsko vijeće Bosne i Hercegovine eliminiše zabanjeno konkurencijsko djelovanje privrednih subjekata u cilju zaštite i održanja slobodne tržišne konkurencije, kao i uspostavljanje jedinstvenih i transparentnih kriterija za sve privredne i druge subjekte na tržištu.

Glavne aktivnosti Konkurencijskog vijeća su na sprečavanju zaključivanja štetnih sporazuma, eliminaciji zloupotrebe dominantnog položaja i kontroliranju spajanja, pripajanja i preuzimanja privrednih subjekata na jedinstvenom tržišnom prostoru, a što je vidljivo iz zakona, kao i iz godišnjih izvještaja.

¹⁸ Odluka o utvrđivanju relevantnog tržišta, Odluka o utvrđivanju sporazuma male vrijednosti; Odluka o grupnom izuzeću sporazuma između privrednih subjekata koji djeluju na različitim nivoima proizvodnje odnosno distribucije (horizontalni); Odluka o grupnom izuzeću sporazuma između privrednih subjekata koji djeluju na istom nivou proizvodnje odnosno distribucije (vertikalni sporazumi); Odluka o grupnom izuzeću sporazuma o prenosu tehnologije, licenci i know how Odluka o grupnom izuzeću sporazuma o osiguranju; Odluka o distribuciji i servisiranju motornih vozila; Odluka o proceduri ublažavanja odnosno oslobađanja od kazne (lienency policy) i drugi.

5. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Ponašanje konkurenata na određenom ekonomskom prostoru, na način da se takmiče u proizvodnji proizvoda i vršenju usluga, u nižim cijenama i stabilnijoj proizvodnji, poželjno je za svako društvo i državu. I sve dok se konkurencija odvija na fer i pošten način, ona postiže dobru svrhu unapređenja privrednih djelatnosti. Međutim, ako se dopusti nekontrolirana utakmica, tada ona može dovesti do brojnih deformacija u sferi proizvodnje, vršenja usluga i radova, te u cijelom društvu.

Da bi se izbjegle štetne posljedice konkurencije, potrebno je da država donese određene norme kojim će urediti te odnose. Potpomognuto slobodnim djelovanjem tržišnih zakona, posebno zakona ponude i potražnje, te donošenjem funkcionalnih normi, stvorit će se mehanizam dobrog poslovnog ponašanja na tržištu, a što će rezultirati unapređenjem privrednih djelatnosti.

Država treba iskazati mnogo umješnosti i stručnosti da na svom tržištu **normira** ove odnose te osigura prohodnost ulaska i izlaska s tržišta njegovih učesnika, da odredi njihov broj i veličinu, te primora učesnike da poštuju ta pravila. S druge strane, ona treba **stvoriti funkcionalna tijela**, koja će štiti zdravu konkurenciju na tržištu, a sankcionirati svako kršenje donesenih normi.

Analizirajući svjetsku globalizaciju, te mjesto i ulogu države u nastanku prava konkurencije i njegovom provođenju, može se zaključiti:

- pravo konkurencije može biti efikasan mehanizam zaštite tržišta, te discipline ponašanja subjekata na njegovom prostoru;
- intelektualna osnova za pravo konkurencije je industrijski organizirana ekonomija koja se bavi pitanjima ponašanja poduzeća koja posluju u raznim uslovima tržišne strukture koji vode ka različitim privrednim rezultatima, a koju može ustanoviti država i paziti na neno djelovanje;
- mnogo energije državnih organa usmjerava se na periferna pitanja i "sitne ribe" (što je vidljivo iz brojnih izvještaja Konkurencijskog vijeća Bosne i Hercegovine), pa se pažnja treba usmjeravati na suštinske probleme i krupne slučajeve;
- mnogi problemi se mogu prevenirati dobrim procjenama, te normirati, da bi se otklonili problemi u budućnosti;
- zahtijevati od subjekata na tržištu da trebaju prije transformacija (udruživanja, spajanja, stapanja i sl.) znatno ranije najaviti te procese, da bi nadležni organi mogli pratiti stanja i osujetiti loše namjere;
- postoji kontinuirana potreba praćenja stanja i

donošenje propisa, te država treba djelovati svojim autoritetom na sektor obrazovanja i infrastrukturu. Time će država težiti izjednačenju polazne osnove pojedinih učesnika u nadmetanju, kako bi sve kreativne snage društva bile maksimalno iskorištene i osigurale zdrav tržišni prostor.

6. LITERATURA

1. Grupa autora, *Pravni leksikon*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 2007
2. N. Misita, *Osnove prava zaštite potrošača Evropske zajednice*, Pravni centar Fond Otvorenoi društvo Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 1997.
3. F. Lowenfeld, *International Economic Law*, Oxford Uviversity Press, New York, 2003. p.345.
4. Opći okvirni sporazum za mir u Bosni i Hercegovini (Dejtonski sporazum), Aneks IV Ustav Bosne i Hercegovine, član I/4.
5. Odluka o utvrđivanju relevantnog tržišta, Odluka o utvrđivanju sporazuma male vrijednosti; Odluka o grupnom izuzeću sporazuma između privrednih subjekata koji djeluju na različitim nivoima proizvodnje odnosno distribucije (horizontalni); Odluka o grupnom izuzeću sporazuma između privrednih subjekata koji djeluju na istom nivou proizvodnje odnosno distribucije (vertikalnisporazumimi); Odluka o grupnom izuzećusporazuma o prenosu tehnologije, licenci i know how Odluka o grupnom izuzeću sporazuma o osiguranju; Odluka o distribuciji i servisiranju motornih vozila,; Odluka o proceduri ublažavanja odnosno oslobađanja od kazne (lienency policy) i drugi.